

บทคัดย่อ

เนื่องจากในระบบกฎหมายไทยได้มีการรับรองสิทธิทางศาลของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษไว้ว่า นอกจากจะสามารถใช้สิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากเอกชนผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษต่อศาลยุติธรรม แล้วยังมีสิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติในการควบคุมโครงการหรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษต่อศาลปกครองโดยอาศัยมูลคดีเดียวกันได้ ดังนั้น ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเพื่อค้นหาหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นว่าศาลปกครองมีหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในคดีดังกล่าวอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ในระบบกฎหมายไทยยังไม่มีมาตรการกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษไว้เป็นการเฉพาะอย่างชัดเจน ศาลปกครองจึงต้องนำหลักทั่วไปตามมาตรา 438 มาตรา 443 มาตรา 444 และมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ ยังข้อจำกัดในด้านกฎหมายอีกหลายประการที่ส่งผลทำให้ศาลปกครองยังไม่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายในคดีดังกล่าวได้อย่างเป็นธรรมในทุกกรณี

ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ดังนี้

(1) ควรแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้ประชาชน สมาคม มูลนิธิ หรือกลุ่มบุคคล มีสิทธิฟ้องคดีในฐานะเป็นผู้เสียหายในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ในกรณีที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นมลพิษ ถูกทำลายหรือปนเปื้อนจากสารพิษ และมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3) โดยกำหนดค่าบังคับในคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นที่สั่งให้หน่วยงานของรัฐใช้เงินมีผลผูกพันคู่กรณีที่จะต้องปฏิบัติตามคำบังคับ นับตั้งแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี จนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับ หรือดลเสีย และในกรณีที่หน่วยงานของรัฐ

ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา ให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีอำนาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้จากสำนักงานประมาณ กระทรวงการคลัง และให้ศาลใช้อำนาจตามมาตรา 11 เพื่อกำหนดระยะเวลาในการขอสงวนสิทธิในการแก้ไขคำพิพากษา เป็นเวลาไม่เกิน 10 ปี ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเห็นของแพทย์ผู้ทำการรักษาหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ

นอกจากนี้ ควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 โดยการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญ การรับฟังพยานวัตถุและพยานผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม รวมทั้งจัดทำทะเบียนหรือบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ของศาลปกครองไว้

(2) ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และควรมีการจัดแบ่งองค์คณะที่รับผิดชอบในการพิจารณาพิพากษาคดีใหม่ตามลักษณะของกลุ่มกฎหมายเฉพาะ

(3) ควรแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 6 และมาตรา 96 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

(4) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อออกกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษไว้ให้ชัดเจนแยกออกมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และศึกษารูปแบบและกระบวนการวิธีพิจารณาคดีระหว่างศาลยุติธรรมและศาลปกครอง ในกรณีที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษขึ้นเนื่องมาจากการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของสารพิษจากโครงการหรือกิจกรรมของเอกชนซึ่งเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองโครงการหรือกิจกรรมนั้น โดยมีสาเหตุประการหนึ่งมาจากการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อไป